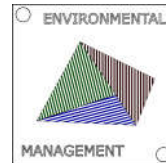

ANALÝZA NELESNEJ DREVINOVEJ VEGETÁCIE V KATASTRÁLNO M ÚZEMÍ KOLÍŇANY

Gabriel KUCZMAN - Ľubica FERIANCOVÁ

ANALYSIS NON-FOREST WOODY VEGETATION IN THE CADASTRAL TERRITORY OF THE MUNICIPALITY KOLÍŇANY

ABSTRAKT

Práca je zameraná na analýzu štruktúry a druhovú skladbu nelesnej drevinovej vegetácie v katastrálnom území obce Kolíňany v Nitrianskom kraji. Mapovaný krajinný priestor je tematicky rozdelený do troch typoch krajiny, pomenovaných podľa prevládajúceho spôsobu využívania. V kultúrnom a v poľnohospodárskom type krajiny prevládajú autochtónne druhy drevín s vyšším percentuálnym zastúpením stromov. V treťom type krajiny, označovanej ako rekreačná krajina, prevládajú kríkové formy NDV s alochtónnymi druhmi. Najväčší percentuálny podiel nelesnej drevinovej vegetácie v mapovaných krajinných priestoroch tvorí líniová forma, hlavne pozdĺž cestných komunikácií. Menšom počte sa vyskytujú plošné formy usporiadania NDV v krajine.

KEÚČOVÉ SLOVÁ:

nelesná drevinová vegetácia – typ krajiny – biodiverzita drevín

ABSTRACT

The research aims at the analysis non-forest woody vegetation structure and species composition in the cadastral territory of the municipality Kolíňany (Nitra Region, Slovakia). The mapped landscape area is thematically divided into three sectors based on the predominant land use, thus urban, agricultural or recreational. The highest percentage of non-forest woody vegetation in the landscape is organised in linear structures, mainly along roads. Areal forms of non-forest woody vegetation have a lower share. In urban and agricultural landscapes, mainly native woody plant species prevail, with a predominance of tree species. The shrub layer with non-native species prevails in the landscape sector with a predominant recreational function of the landscape.

KEY WORDS:

Non forest woody vegetation – type of Landscape – Biodiversity of trees

Úvod

Vidiecka krajina a vidiecke obyvateľstvo hľadá nové formy a aktivity v krajine, ktoré sú spojené s produkciou a výrobou potravín s minimálnym obsahom cudzorodých reziduí, s vysokou nutričnou hodnotou a zdravotnou bezpečnosťou [2] (alternatívne, ekologické poľnohospodárstvo), posilňovaním kultúrno-historických, demograficko-etnologických a krajinnno-architektonických hodnôt [4] vrátane prvkov vidieckej domovej a najmä religióznej architektúry, posilňovaním potenciálu vidieckej krajiny [6] pre účely agroturistiky, rekreácie a športu, posilňovaním hodnôt a zvyšovanie kvality prírodných zdrojov, hodnôt genofondu a biodiverzity, t. j. prírodnej i kultúrnej. Socio-ekonomické aktivity človeka spôsobujú zmeny v krajinnom priestore. Kvalitatívne a kvantitatívne charakteristiky krajiny sú zmenené, estetické hodnoty sa menia, dôsledkom čoho sa mení celkový obraz krajiny je zmenený [5].

Príspevok je zameraný na analýzu štruktúry a biodiverzity nelesnej drevinovej vegetácie v katastrálnom území obce Kolíňany v Nitrianskom kraji. Cieľom analýzy bolo zistenie druhovej variability drevín nelesnej drevinovej vegetácie vo vyčlenených krajinných priestoroch.

Výsledky

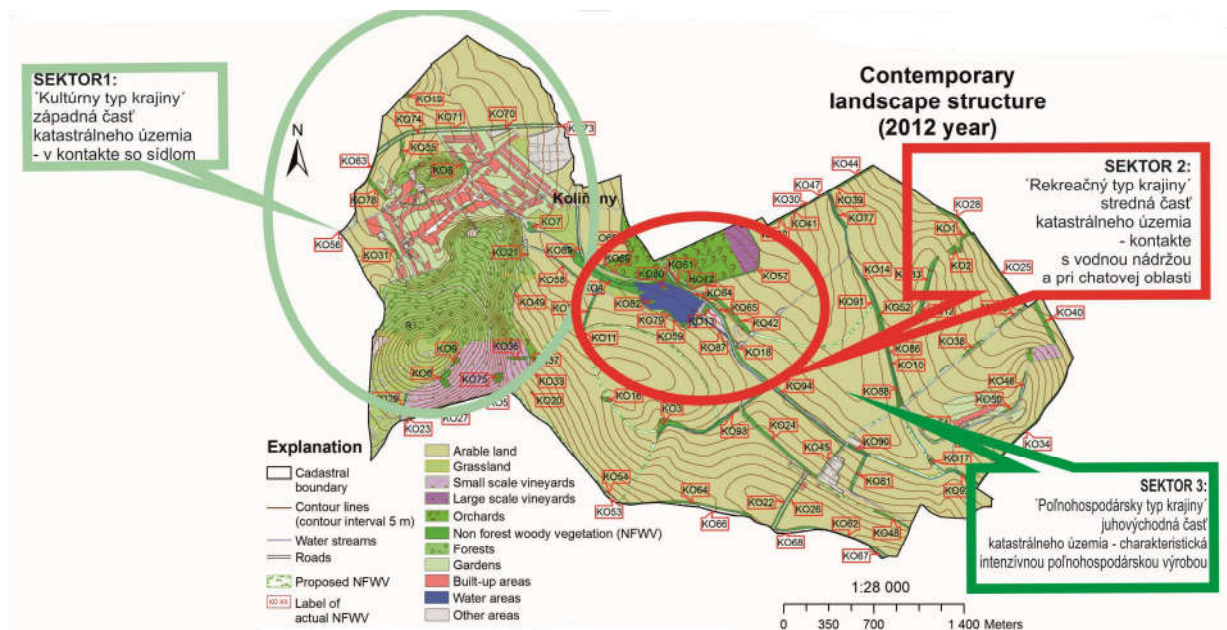
Potenciálnu prirodzenú vegetáciu územia predstavujú predovšetkým dubovo-hrabové lesy karpatské a panónske, s výnimkou spoločenstiev viazaných na izolovaný ostrov Koliňanského vrchu (SEKTOR 1), kde potenciálnu vegetáciu predstavujú dubovo-cérové lesy.

Obec Koliňany leží približne 10 km severovýchodne od okresného, krajského mesta Nitra, v miestach prechodu Tribečského pohoria do Žitavskej pahorkatiny, čo podmieňuje značnú členitosť okolitého terénu. Veľkosť katastrálneho územia je 1250,06 ha, z čoho 59,62 ha tvorí nelesná drevinová vegetácia [1].

Najväčší percentuálny podiel z toho tvorí líniová drevinová vegetácia 18,11 ha. V najmenšie zastúpenie v porastoch NDV má kríkovitá etaž 0,50ha z celkovej plochy. Prírodné danosti ako úrodná pôda, priaznivé klimatické pomery a výhodná poloha, vytvára v krajine možnosti intenzívneho využívania poľnohospodárskych aktivít. Z geografického hľadiska územie predstavuje rovinatú až mierne zvlnenú krajinu teplej klimatickej oblasti. V súčasnej krajinej štruktúre sú zastúpené kultúry na ornej pôde, trávne porasty, ovocné sady a vinohrady, lesy a rozptýlená nelesná drevinová vegetácia.

Extravilán katastrálneho územia je rozdelený na tri tematické sektory, podľa spôsobu využívania a obhospodarovania. Analyzované krajinné priestory sa pomenovali podľa prevládajúceho spôsobu využívania do troch sektorov. Rozdelenie je to znázornené na obrázku č.1.

Obr. 1 – Označenie krajinných typov a rozdelenie do troch sektorov.
Mapový podklad z monografie *Landscape Structure and Biodiversity of Woody Plants in the Agricultural Landscape*, Supuka et. al 2013[3].

Mapovanie nelesnej drevinovej vegetácie je zamerané druhovú skladbu v jednotlivých sektoroch. Spolu je zmapovaných 50 plôch nelesnej drevinovej vegetácie v extraviláne katastrálneho územia Koliňany.

V tabuľke č.1 sa uvádza druhová skladba drevín nelesnej drevinovej vegetácie s počtami stromov a krov v nachádzajúcich sa v jednotlivých sektoroch. Nomenklatúra sa uvádza podľa MARHOLDA a HINDÁKA (1998).

Tab. 1 – Zastúpenie stromov a krov v troch analyzovaných sektoroch

SEKTOR 1	
Druhovú skladbu stromov (12):	<i>Pinus sylvestris L., Juglans regia L., Robinia pseudoacacia L., Fraxinus excelsior L., Populus nigra L., Populus alba L., Salix alba L., Cerasus avium (L.) Moench, Prunus domestica L., Quercus cerris L., Quercus robur L., Acer campestre L.</i>
Druhovú skladbu kríkov (5):	<i>Sambucus nigra L., Corylus avellana L., Ligustrum vulgare L., Rosa canina L., Prunus spinosa L.,</i>
SEKTOR 2	
Druhovú skladbu stromov (12):	<i>Populus nigra L., Prunus cerasifera Ehrh., Salix alba 'Tristis' L., Salix alba L., Pinus sylvestris L., Populus alba L., Larix decidua Mill., Pyrus communis L. emend. Burgsd., Robinia pseudoacacia L., Prunus domestica L., Tilia cordata Mill., Cerasus avium (L.) Moench</i>
Druhovú skladbu kríkov (10):	<i>Sambucus nigra L., Salix caprea L., Salix viminalis L., Eleagnus angustifolia L., Ligustrum vulgare L., Prunus spinosa L., Spiraea douglasii Hook., Deutzia scabra Thunb., Rosa canina L., Symphoricarpos albus (L.) Blake.</i>
SEKTOR 3	
Druhovú skladbu stromov (11):	<i>Robinia pseudoacacia L., Juglans regia L., Acer campestre L., Populus alba L., Malus sp., Prunus domestica L., Salix alba L., Fraxinus excelsior L., Cerasus avium (L.) Moench, Populus nigra L., Salix fragilis L.</i>
Druhovú skladbu kríkov (7):	<i>Rosa canina L., Ligustrum vulgare L., Rhus typhina L., Hippophae rhamnoides L., Salix caprea L., Prunus spinosa L., Sambucus nigra L.</i>

Výsledky preukazujú najvyššiu druhovú pestrosť stromov aj krov v sektore č. 2 v počte 22 druhov, označovaný ako 'rekreačný typ krajiny'. Predpokladaným dôvodom je pravdepodobne záujem obyvateľov využívaných rekreačný priestor o zveľadenie estetickej kvality prostredia, čoho je dôkazom vyšší výskyt alochtónnych druhov drevin v druhovej skladbe kríkov. Príkladom sú druhy z rodov *Spiraea douglasii* Hook., *Deutzia scabra* Thunb., *Symphoricarpos albus* (L.) Blake.. Z invázných druhov sa nachádza *Robinia pseudoacacia* L..

Druhovú pestrosť drevin v sektoroch č. 1 a č. 3 bola v celkovom počte takmer rovnaká (č. 1 – 17 druhov a č. 3 – 18 druhov). Zaujímavým zistením bola vyššia variabilita druhov medzi dvoma sektormi, hlavne v počte druhov kríkov v sektore č. 3 – v 'poľnohospodársky využívanom type krajiny'.

Zrejme v dôsledku menej častých zásahov ľudskej činnosti do porastov NDV oproti sektoru č. 1, ktorý je v priamom kontakte so sídlom s pojeným s ľudskou činnosťou. V tomto priestore bol výrazne rozšírený agát *Robinia pseudoacacia* L..

Obr. 2 – Zastúpenie stromov a krov v troch analyzovaných sektoroch

Obr. 3 – Súhrn podielu druhov drevín v troch sektoroch

ZÁVER

Záverom analýzy druhov nelesnej drevinovej vegetácie v jednotlivých skúmaných sektoroch je preukázateľný zásah ľudskej činnosti do krajinného priestoru. Postupným vzd'alovaním od sídelného útvaru sa variabilita druhov menila. Zistená druhová pestrosť drevín je v jednotlivých sektoroch primeraná, vzhľadom k plneniu funkcií drevín v krajinnom priestore. Výskyt alochtónnych druhov drevín je potrebné v krajinnom priestore postupne redukovať a nahrádzať autochtónnymi druhmi drevín. Navrhované druhy drevín a ich rozmiestnenie v krajine musia byť v súlade s typom krajiny a ich potrebnej funkčnosti. Výsledky terénneho prieskumu poukazujú na druhovú rozmanitosť v plochách NDV v rôznych typoch využívania krajinného priestoru. Výsledky prieskumu môžu byť nápomocné pri zhodnotení druhovej skladby a návrhových opatreniach druhov drevín, vzhľadom k funkčno – priestorovému využívaniu krajiny.

POĎAKOVANIE [ZARADENIE PRÍSPEVKU]

Príspevok bol spracovaný vďaka finančnej podpore grantového projektu KEGA č. 001SPU-4/2014 zelená infraštruktúra a mestské poľnohospodárstvo.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] PUCHEROVÁ, Z.: 2004: Vývoj využitia krajiny na rozhraní Zobora a Žitavskej pahorkatiny (na príklade vybraných obcí) (Land use form development on the boundary of Zobor and Žitava highland). Nitra: FPV UKF, Edícia: Prírodovedec No. 141, ISBN 80-8050-735-X. 147 s.
- [2] RUSKO, M. 2010: *Bezpečnostné A environmentálne manažérstvo*. Žilina : STRIX, ISBN 978-80-89281-58-9. 335 s.
- [3] SUPUKA, J., ŠINKA, K., PUCHEROVÁ, Z., VEREŠOVÁ, M., FERIANCOVÁ, L., BIHÚŇOVÁ, M., KUCZMAN, G.: 2013: Landscape structure and biodiversity of woody plants in the agricultural landscape). Brno: MZLU, ISSN 1803-2109. 186 s.
- [4] SUPUKA, J., 2004: Alternatívy využívania krajiny a jej kontinuálne premeny (Alternative land use forms and their continual changes). Životné prostredie, Vol. 38, No. 2, ISSN 0044-4863. 72-76 s.

- [5] SUPUKA, J., UHRIN, P.: Brownfieldy ako objekty krajinného architektonickej revitalizácie a multifunkčného využiti. - In Veda mladých 2016. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita. (2016), ISBN 978-80-552-1535-8. 115—128 s.
- [6] TÓTH, A. Greenways as linear components of green infrastructure in rural agricultural landscapes of South-Western Slovakia. In *Greenways and landscapes in change*. Gödöllő: Szent István University, 2016, ISBN 978-963-269-547-1 (brož.). 195—201 s.

ADRESY AUTOROV:

Gabriel KUCZMAN, Ing. PhD.

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva, Katedra záhradnej a krajinskej architektúry, Nitra, Slovenská republika
e-mail: gabriel.kuczman@uniag.sk

Lubica FERIANCOVÁ, prof. Ing. PhD.,

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva, Katedra záhradnej a krajinskej architektúry, Nitra, Slovenská republika
e-mail: lubica.feriancova@uniag.sk

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.